

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-8-72-31>

УДК 657.422:337

Яцик Т.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТО-АКТИВАМИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Анотація. На сьогодні зростає актуальність питань правового статусу крипто-активів, їх оподаткування та місця у фінансовій системі, тому вони потребують детального дослідження із урахуванням міжнародного досвіду та здобутків. На сьогодні у світі не розроблено єдиного підходу до оподаткування крипто-активів, через відсутність узгодженого визначення поняття крипто-активів та криптовалюти, як найбільшого їх виду. Разом з цим, Україна увійшла у топ-10 країн світу за кількістю користувачів криптовалюти, а щоденні обсяги торгів нею з використанням гривні досягли 1,9 млн. доларів США. Легалізація крипто-активів сприятиме розвитку інвестиційного клімату в країні, дозволить зробити крипто-ринок більш прозорим, підвищить довіру інвесторів до крипто-бірж, а також дасть можливість створити нове джерело надходжень до державного бюджету. У статті наведено порівняльну характеристику оподаткування крипто-активів в різних країнах світу та в Україні; сформуовано пропозиції щодо удосконалення вітчизняної нормативно-правової бази та податкового законодавства у сфері регулювання крипто-активів на основі закордонного досвіду та практики та проаналізовано наслідки сформованої податкової політики для України.

Ключові слова: крипто-активи, криптовалюта, оподаткування операцій з крипто-активами, блокчейн, цифрові фінансові активи, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, податок на приріст капіталу.

Yatsyk Tetiana

Taras Shevchenko National University of Kyiv

TAXATION REGULATORY FRAMEWORK OF CRYPTO-ASSETS IN UKRAINE AND IN THE WORLD

Summary. The issues of the legal status of crypto-assets, their taxation regulatory framework and their place in the financial system are becoming more relevant nowadays, and thus required a separate research, taking into account international experience and achievements. There is no unified approach to crypto-assets taxation due to the lack of a coherent definition of crypto-assets and cryptocurrency as their largest type, however, official regulation regarding cryptocurrency taxation exists in about 25% of countries worldwide. At this stage, none of the regulators of the European Union has adopted any special rules for regulating crypto-assets activities. The taxation of operations with it is carried out in accordance with the national legislation of countries, depending on the nature of the crypto-assets transactions. Moreover, in most cases, a digital currency for tax purposes is considered an intangible asset or commodity, not like currency or money. The article considers different taxation approaches in Ukraine and worldwide, that can be divided into three main categories, when the tax base is subject to: corporate income tax or personal income tax, capital gains tax, mixed tax approach. The difference is due to how a country define crypto-assets, which affects how a user's actions are interpreted. A large and growing body of literature has investigated, that global leaders in crypto regulation (e.g. USA, Canada, Australia) have a rather complicated system of tax treatment, while some Eastern Europe states (Romania, Hungary, Lithuania, Belarus) are definite winners in terms of simplicity and attractive tax rates. Recently, studies have shown that approaches differ and in most cases refer to already existing taxation systems. It is somewhat surprising that Ukraine was in the top 10 countries by the number of users of cryptocurrency, and its daily trading volume with the use of hryvnia had reached USD 1.9 million. Thus, legalization of crypto-assets will improve the investment climate in the country, will make the crypto-market more transparent, will increase investor confidence in crypto-exchanges, and will also allow to create a new source of revenues to the state budget. Different ways of improving of taxation regulatory framework of crypto-assets in Ukraine are proposed in the article based on the foreign experience and analysis of the effects of the prevailing tax policy. This is an important issue for future research.

Keywords: crypto-assets, cryptocurrency, taxation of crypto-assets, blockchain, digital financial assets, corporate income tax, personal income tax, capital gains tax.

Постановка проблеми. На сьогодні невирішеними залишаються питання проведення операцій з крипто-активами, а саме: невизначеність їх правового статусу; відсутність методики обліку операцій з крипто-активами та нерегульованість бази оподаткування. Легалізація крипто-активів сприятиме розвитку інвестиційного клімату в країні, дозволить зро-

бити крипто-ринок більш прозорим, підвищить довіру інвесторів до крипто-бірж, а також дасть можливість створити нове джерело надходжень до державного бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою фундаментальних питань щодо методологічних підходів фінансового обліку та звітності, оподаткування та економічного аналізу

крипто-активів займалися такі вітчизняні вчені, як: Береславська О.І., Костюченко В.М., Новак О.С., Петрук О.М., Пилипенко Г.П., Самоходский І.О., Фостолович В.А., Яцик Т.В. та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Через відсутність уніфікованого визначення поняття крипто-активів, невирішеними залишаються питання відсутності єдиної методики оподаткування крипто-активів, тому це питання потребує детального дослідження із урахуванням міжнародного досвіду та практик.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження нормативно-правового забезпечення оподаткування операцій з крипто-активами в Україні та світі.

Виклад основного матеріалу. Питання оподаткування операцій з крипто-активами у світовому співтоваристві на сьогодні є предметом гострої дискусії. Незважаючи на це, у світі існує понад 2450 різних видів крипто-активів, а їх загальна ринкова капіталізація перевищила 259 мільярдів доларів США [4].

Слід також зазначити, що найбільш активний видобуток ведеться в країнах з лояльними для цього умовами, що дозволяють максимально підвищити рентабельність майнінгу. Основними факторами, що впливають на прибутковість видобутку є: низька вартість електроенергії та енергетичний потенціал країни; дешева робоча сила; низька середньорічна температура. Таким чином, приблизно 60% усіх крипто-активів створюється у Китаї, 15% – у Грузії, 3,5% – у США. На території всіх інших країн сукупно розміщено 15-20% від всієї світової потужності [5].

Разом з цим, за даними офісу ефективного регулювання (BRDO) у 2018 році Україна увійшла у топ-10 країн світу за кількістю користувачів криптовалюти, а щоденні обсяги торгів нею з використанням гривні досягли 1,9 млн. доларів США [1].

Таким чином, державні органи різних країн прагнуть отримати контроль над цим видом ділової активності та запроваджують різні види політики оподаткування операцій з крипто-активами. На сьогодні офіційне регулювання щодо оподаткування операцій з крипто-активами існує приблизно в 25% країн.

Слід зазначити, що на сьогодні досі немає єдиного підходу до визначення крипто-активів та криптовалюти, як найбільшого їх виду, що є однією з причин, чому країни не можуть розробити спільну політику щодо їх оподаткування. Частково це пов'язано з анонімністю користувачів, а частково із тим, що крипто-активи не пов'язані з традиційними фінансовими установами.

Таким чином, можна виокремити три основні податкові підходи, що відрізняються визначенням природи крипто-активів та інтерпретацією операцій з ними. Так, існують наступні підходи оподаткування операцій з крипто-активами, де використовується: податок на прибуток, податок на приріст капіталу або змішане оподаткування [5].

У більшості країн, що першими почали податкове регулювання операцій з крипто-активами, операції з ними вважаються джерелом особистого або корпоративного доходу, та оподатковуються аналогічно доходам від виробництва та торгівлі. Разом з цим, прибуток від майнінгу

(видобутку) або торгівлі крипто-активами визнається як «інша діяльність», але, щоб вважатись доходом, транзакція з крипто-активами повинна бути отримана як форма платежу з метою отримання прибутку.

Податкову політику, відповідно до якої на операції з крипто-активами запроваджується податок на прибуток, використовують більшість країн ЄС та деякі країни Латинської Америки та Азії. У таблиці 1 наведено ставки податку на прибуток для деяких країн. Хоча, слід зазначити, що спосіб використання крипто-активів впливає на тип податку та сплачену суму.

Таким чином, відповідно до таблиці 1, виникають деякі привабливі податкові юрисдикції щодо операцій з крипто-активами. До них належать Ліхтенштейн та три східноєвропейські держави: Румунія, Угорщина та Литва, усі вони мають прості та вигідні ставки єдиного податку на прибуток як для фізичних осіб, так і для підприємств. Не має накопичення місцевих податків, та прогресивних податкових ставок, що сприяє розвитку інвестицій та трейдингу крипто-активами в цих країнах.

Другий підхід щодо оподаткування операцій з крипто-активами полягає у тому, що такий прибуток трактується як приріст капіталу, адже крипто-активи здебільшого купуються або видобуваються з метою подальшого утримання або продажу, подібно до цінних паперів (акцій, облігацій тощо), нерухомості та інших форм особистої власності. Вони можуть збільшувати свою вартість або з часом знецінюватися. У випадку, якщо крипто-активи продаються за ціною вищою, ніж ціна придбання, різниця вартості є предметом оподаткування як приріст капіталу. Як правило, майно та приріст капіталу у більшості країн отримують більш сприятливий податковий режим, ніж прибуток, та іноді навіть звільняються від оподаткування (наприклад, якщо закон їх не класифікує).

У наведеному нижче списку, у таблиці 2 включені країни, які використовують податок на приріст капіталу стосовно крипто-активів.

Відповідно до наведених даних, ще однією привабливою податковою юрисдикцією з точки зору простоти її закону щодо оподаткування операцій з крипто-активами є Болгарія. Ще у 2014 році Болгарія офіційною прирівняла продаж криптовалют до продажу будь-яких інших фінансових активів. Так, застосовується пряма фіксована ставка в розмірі 10% та не існує прогресивного оподаткування чи будь-яких інших надбавок.

Разом з цим, деякі країни використовують змішане оподаткування операцій з крипто-активами. Одним із таких прикладів є Сінгапур. Якщо крипто-активи є предметом торгів, тоді прибуток від трейдингу оподатковується, але якщо крипто-активи використовуються як довгострокові інвестиції, вони не обкладаються податком. У випадку, якщо крипто-актив розміщений на біржі як інвестиція, прибутки та збитки від операцій з крипто-активами вважаються доходами від приросту капіталу, але як немайновий вид приросту капіталу вони звільняються від податку.

У Швеції з точки зору фізичної особи, операції з продажу або обміну крипто-активами є предметом оподаткування податком на приріст капіталу. Якщо вони утримуються як цінні папери,

Таблиця 1

**Порівняння ставок податку на доходи фізичних осіб
та податку на прибуток в країнах світу**

Країна	Податок на доходи фізичних осіб	Податок на прибуток підприємств
Аргентина	5% – 35% (15% для крипто-активів)	30%
Азербайджан	14% – 25%	20%
Бельгія	25% – 50% (33% для крипто-активів)	29,58%
Канада	25%	15% (федеральний) + 11% – 16% (територіальний)
Чеська республіка	15%	19%
Данія	11,13% – 42%	22%
Німеччина	0% – 45%	15,825%
Угорщина	15%	9%
Японія	5% – 45% (запровадження крипто-податку 20%)	23,2%
Ліхтенштейн	0% – 8%	12,5%
Люксембург	8% – 42%	26,01%
Малайзія	0% – 28%	24%
Мальта	0% – 35%	35%
Нідерланди	36,55% – 52%	25%
Філіппіни	0% – 35%	30%
Польща	18% – 32%	19%
Португалія	14,5% – 48% (28% якщо оподатковується як приріст капіталу)	21%
Румунія	0% або 10% (дохід вище за 150 дол. США)	16%
Словаччина	19% – 25%	21%
Словенія	0% – 50% (25% якщо оподатковується як приріст капіталу)	19%
Іспанія	19% – 45%	25%
Швейцарія	0% – 11,5% (федеральний) + 0% – 19% (кантональний)	11,5% – 24,2% (федеральний та кантональний податок)

Джерело: розроблено автором за [2; 5]

Таблиця 2

Порівняння ставок податку на приріст капіталу в країнах світу

Країна	Податок на приріст капіталу
Австралія	30% (підприємства; 33% дисконтування через рік), 15% (фізичні особи; 50% дисконтування через рік)
Бразилія	15% (якщо менше 1,4 млн дол. США)
Болгарія	10%
Хорватія	12% – 36% (фізичні особи), 18% (підприємства)
Фінляндія	30% – 34%
Франція	36,2% (планується 30%)
Ізраїль	30%
Південна Корея	11% – 22%
Латвія	20%
Естонія	20%
Нова Зеландія	15%
США	10% – 37% (менше 1 року); 0%, 15%, 20% (більше 1 року)

Джерело: розроблено автором за [2; 5]

будь-який прибуток визнається як дохід від підприємницької діяльності. Разом з цим, видобуток (майнінг) оподатковується як дохід від господарських операцій.

У Великобританії предметом оподаткування операцій з крипто-активами може бути як дохід, так і приріст капіталу. Наприклад, якщо працівникам відбуваються нарахування у криптовалюти, вони мають сплатити не тільки податок на дохо-

ди фізичних осіб, але й соціальне відрахування, пов'язане з ним. Якщо крипто-активи використовуються для торгівлі, різниця між ринковою вартістю та ціною придбання відображається у обліку як зміни в капіталі.

Для цілей оподаткування у Австрії крипто-активи належать до категорії «Інші активи» у переліку видів діяльності, що підлягають оподаткуванню податком на прибуток (до 55% – залежно

від рівня доходу). Компанії, що здійснюють торгівлю крипто-активами, повинні сплачувати 25% податку на прибуток підприємств. Однак, якщо відбувається розподіл такого прибутку, загальна ставка податку (разом із податком на приріст капіталу) зростає до 46%.

У Греції, незважаючи на те, що країна все ще знаходиться на шляху до розвитку та використання крипто-активів, визначили, що крипто-активи можуть оподатковуватися обома способами, як приріст капіталу та дохід. У випадку з компаніями будь-яка ділова активність або приріст капіталу, отриманих від видобутку або торгівлі крипто-активами застосовується єдиний податок зі ставкою 29%. У випадку фізичних осіб: приріст капіталу оподатковується у розмірі 15%, тоді як до особистого доходу застосовується ставка від 22% до 45%.

У Білорусії операції з крипто-активами та доходи від їх видобутку взагалі звільняються від сплати податків до 2023 року включно. Крім того, такі підприємства, як біржі крипто-активів, можуть скористатися пільговою ставкою оподаткування у розмірі 1% від їх обороту до 2049 року, за умови, що вони проводять свою діяльність в Парку високих технологій на околиці столиці Мінська [5].

З метою спрощення національних систем оподаткування та полегшення процедури обліку та обчислення всіх прибутків і збитків за всю історію транзакцій, ці процеси мають бути автоматизовані. Встановлення послідовності дій та формули обчислення податку, можна автоматизувати за допомогою штучного інтелекту. Одним із прикладів раннього впровадження цієї системи є віджет Заяви ORS CryptoHound, який фіксує історичні значення утримуваних криптовалют та генерує банківські виписки, на які можна звернутися для заповнення податкової декларації. Деякі подаль-

ші інтеграції між додатками можуть навіть повністю автоматизувати розрахунки та подачу всієї необхідної інформації для заповнення податкової звітності до встановленої дати.

В Україні майнінг та операції з крипто-активами продовжують отримувати стрімкий розвиток. Тому Міністерство фінансів України вирішило врегулювати цей ринок шляхом надання узагальнюючої податкової консультації щодо оподаткування крипто-активів в Україні [2].

Таким чином, було визначено, що операції з крипто-активами не слід оподатковувати ПДВ через складність реєстрації податкових накладних та бюджетного відшкодування ПДВ за цими операціями. У Міністерстві було також визначено що класифікатор виду економічної діяльності (КВЕД) 64.19 «Інші види грошового посередництва», найбільше відображає суть операцій з крипто-активами.

Аналогічну позицію висловив Держстат, який в своєму листі від 05.10.2018 р. № 14.4-09/435-18 зазначив: «Питання щодо класифікації діяльності із «майнінгу» криптовалют відповідно до НАСЕ неодноразово порушувалося і було предметом обговорення експертів Робочої групи статистичної організації Європейської Комісії (Євростат) з питань класифікації. Наразі експерти рекомендують класифікувати діяльність із «майнінгу» та реалізації криптовалют у позиції 64.19 «Інші види грошового посередництва», торгівлі (обміну) криптовалютами – у позиції 66.19 «Інша допоміжна діяльність у сфері фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення» [2].

Разом з цим, наразі операції фізичних осіб з купівлі-продажу крипто-активів в Україні оподатковуються за ставкою 18% – податок на доходи з фізичних осіб та 1,5% – військовий збір [3, с. 296].

Таблиця 3

Особливості оподаткування крипто-активів в різних країнах

Країна	Характеристика оподаткування крипто-активів
Японія	Базою оподаткування є прибутки від продажу та обміну крипто-активів; встановлено ставки податку від 15% до 55% (за умови, якщо такі прибутки більше 40 мільйонів йен).
Сингапур	Не оподатковуються наступні доходи: від приросту вартості та продажу крипто-активів; доходи, як і витрати від продажу товарів за криптовалюту відображаються за ринковою ціною цих товарів на дату продажу; постачання крипто-активів відображається у обліку як постачання послуг, та підлягає оподаткуванню ПДВ.
Ізраїль	Крипто-актив визначено як «актив», а доходи від їх продажу класифікуються як доходи від капіталу; продаж крипто-активів оподатковується податком на приріст капіталу за ставками 25%, 47% (для фізичних та юридичних осіб відповідно); юридичні особи, що здійснюють реалізацію крипто-активів, оподатковують відповідні операції ПДВ у розмірі 17%, а фізичні особи, крім майнерів, звільнені від ПДВ.
США	Служба внутрішніх доходів (IRS) визначає крипто-активи як майно; базою оподаткування є прибуток, який визначається як різниця між ціною продажу та витратами на придбання; ставка федерального податку залежить від суми отриманого прибутку і становить 15%-35%, але додатково сплачуються місцеві податки (0-10%); при оподаткуванні операцій з крипто-активами використовують поняття «справедливої ринкової вартості» на момент здійснення операції.
Мальта	Не оподатковується ПДВ: продаж крипто-активів за грошові кошти, придбання товарів за криптовалюти для покупця (але постачання товарів продавцем оподатковується).
Республіка Білорусь	Операції з крипто-активами (майнінг, продаж, обмін) звільняються від оподаткування; оподаткування юридичних осіб залежить від їх статусу у «Парку високих технологій».
Гібралтар	Створено спеціальний режим для операторів розподілення криптовалют (DLT); після отримання статусу DLT, компанії не підлягають додатковому податковому навантаженню та сплачують корпоративний податок 10%.
Швейцарія	Крипто-активи визначені як рухоме майно, оскільки воно може бути реалізоване на біржі; податок на прибуток (федеральний податок – 7,83%, кантональний - від 1% до 26%); податок на приріст капіталу (федеральний податок - 7,83%); операції з біткойном та іншими криптовалютами не обкладаються ПДВ.

Джерело: розроблено автором за [5]

Висновки і пропозиції. Питання оподаткування операцій з крипто-активами на сьогодні не є загальноновизнаним та відрізняється між різними країнами світу. Проте, майже чверть усіх країн вже сформулила свою політику оподаткування операцій з крипто-активами, що розглядає їх або як джерело доходу, або як актив, який генерує доходи від приросту капіталу. На сьогодні світові лідери крипто-регулювання (США, Канада, Австралія) мають досить складну систему податкового режиму, тоді як деякі країни Східної Європи (Румунія, Угорщина, Литва, Республіка Білорусь) постійно її спрощують.

Слід зазначити, що державна позиція в Україні щодо оподаткування крипто-активів може мати негативний економічний ефект, адже більшість національних майнерів крипто-активів, що були зареєстровані як фізичні особи-підприємці та сплачували 5% єдиного податку, змушені бу-

дуть піти «в тінь» або змінити Україну на більш привабливу податкову юрисдикцію, таку як Білорусія або Угорщина, оскільки здійснення «Іншого грошового посередництва» на єдиному податку заборонено чинним Податкового Кодексу України.

Таким чином, в Україні необхідно прийняти нові закони, наприклад «Про цифрові активи» або «Про крипто-активи» та внести зміни до чинного ПКУ, які б визначили поняття «крипто-активи», створили більш лояльну політику їх оподаткування та встановили пільгову ставку податку для таких операцій, наприклад 0% – 5%, що призвело б до легалізації діяльності з крипто-активами та покращення інвестиційної привабливості України. У подальшому ставка податку може стати прогресивною, адже ринок крипто-активів мав би достатньо впливових гравців, які б не захотіли піти знову «в тінь».

Список літератури:

1. Зелена книга регулювання ринку криптовалют / BRDO Офіс ефективного регулювання. Київ, 2018. URL: <https://cdn.regulation.gov.ua/on.gov.ua.pdf> (дата звернення: 18.08.2019).
2. Оподаткування операцій з криптовалютами: Мінфін у пошуках істини. *Вісник Державної фіскальної служби України*. Київ, 2018. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100010365-opodatкування-operations-z-kriptovalyutami-minfin-u-poshukakh-istini> (дата звернення: 18.08.2019).
3. Яцик Т.В. Поняття крипто-активів у системі фінансового обліку. *Молодий вчений*. 2019. № 2(66). С. 295–298.
4. Coinmarketcap. 2019. URL: <https://coinmarketcap.com/ru/charts/> (дата звернення: 18.08.2019).
5. ORS CryptoHound. From 0% to 55%: a Brief Guide to Cryptocurrency Taxation Around the World. 2019. URL: <https://hackernoon.com/from-0-to-55-a-brief-guide-to-cryptocurrency-taxation-around-the-world-f3953cd74e58> (дата звернення: 18.08.2019).

References:

1. BRDO (2018). Zelena knyha rehulivannia rynku kryptovaliut [Green paper of market regulation of cryptocurrency]. URL: <https://cdn.regulation.gov.ua/on.gov.ua.pdf> (application date: 18.08.2019).
2. Opodatkuvannia operatsii z kryptovaliutamy: Minfin u poshukakh istyny [Taxation of cryptocurrency transactions: Finance Ministry in search of truth]. *Visnyk Derzhavnoi Fiskalnoi Sluzhby Ukrainy*. Kyiv, 2018. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100010365-opodatkuvannya-operatsiy-z-kriptovalyutami-minfin-u-poshukakh-istini> (application date: 18.08.2019).
3. Yatsyk T.V. (2019). Poniattia krypto-aktyviv u systemi finansovoho obliku [Concept of crypto-assets in the financial accounting system]. *Molodyi vchenyi*, vol. 2, no. 66, pp. 295–298.
4. Coinmarketcap (2019). URL: <https://coinmarketcap.com/ru/charts/> (application date: 18.08.2019).
5. ORS CryptoHound. From 0% to 55%: a Brief Guide to Cryptocurrency Taxation Around the World. 2019. URL: <https://hackernoon.com/from-0-to-55-a-brief-guide-to-cryptocurrency-taxation-around-the-world-f3953cd74e58> (application date: 18.08.2019).